

Tėvams pamąstyti: tikroji dešimtuko vertė

Dažniausiai vaikų gebėjimai mokyklose vertinami pažymiais. Pažvelgę į pažymių knygelę, tėvai nusprendžia, bausti ar pagirti vaiką, sunerinti ar atsipalaiduoti, versti ar skatinti atžalą daugiau mokytis. Tačiau kyla klausimas – ar teisinga vaiko pastangas ir žinias vertinti pažymiais?

Štai nepastebimai prabėgo pirmasis mokslo metų trimestras, pažymių knygelėse – pažymių vidurkiai, daugiau ar mažiau atspindintys mokinuko pastangas ir darbus. Būtent dabar tėvai atsiverčia pažymių knygeles ir intensyviai analizuoja kiekvieną vaiko pažymį. Jei skaičiai ne tokie, kokių buvo tikėtasi, atžala gauna pylos ir turi pažadėti siekti geresnių rezultatų.

Įsišaknijęs vertinimo matas

Ar žinote, kad pažymių sistema atsirado viduramžių Vokietijos mokyklose kaip fizinių bausmių alternatyva? Tai reiškė postūmį humanistinių Renesanso epochos vertybių link. Mokykloms atsisakius fizinių bausmių, sustiprėjo pažymių reikšmė. Taip buvo reguliuojamas vaiko gyvenimas ne tik mokykloje, bet ir už jos ribų, šeimoje. Pažymiu ne tik buvo vertinamas vaiko žinių lygis, bet ir jo asmenybė. Įvertinimas skaičiais tapo mokytojo ir visos mokyklos darbo matu, mokymo ir auklėjimo kokybės atspindžiu.

Vertinimas pažymiais vis dar yra baudimo ir drausmės palaikymo priemonė šeimoje. Deja, ši vertinimo sistema nėra tobula. Vaikų gebėjimai yra skirtingi, jie nevienodai suvokia ir įsimena tą pačią informaciją. Pasitaiko, kad mokytojas, vertindamas mokinio žinias, nesugeba būti objektyvus: gerą balą parašo numylėtiniui, nesvarbu, kad jo rašinys ar kontrolinis darbas nebuvo to vertas. Be to, dažnai, vertinant namų darbus ar užduotis, atliktas klasėje, neatkreipiamas dėmesys į vaiko pastangas, iniciatyvą, kūrybiškumą, smalsumą ir kritinį mąstymą. Todėl tėvai, prieš bausdami atžalą už prastą pažymį, turėtų gerai pagalvoti, ar skaičius tikrai atspindi vaiko pastangas ir įdėtą darbą.

Procesas yra svarbiau nei rezultatas

Didžiosios Britanijos švietimo ir mokymo ekspertas M. Orlovsky teigia, kad pažymiai yra paviršutiniška vertinimo sistema, neatspindinti žmogaus žinių. Tai, kad vaikas iškalė tam tikrus faktus, dar nereiškia, jog jis yra protingas. Juk vienas žymiausių pasaulio mokslininkų A. Einšteinas dėl prastos atminties iš karto neįstojo į Ciuricho politechnikumą. „Mieliau iškęsdavau bausmes nei mokydavausi ką nors mintinai“, – rašė būsimasis mokslininkas laiške draugui. „Net ir gerai kontrolinį darbą parašęs mokinys nebūtinai supranta mokomąjį dalyką. Mokytojas dažniausiai jam parašo gerą pažymį, nors tai neatspindi tikrųjų vaiko žinių“, – sako M. Orlovsky.

Svarbiausias turėtų būti ne rezultatas, bet mokymosi procesas: ar vaikas labai stengėsi suprasti pamoką, kiek laiko mokėsi, ar įdėjo daug pastangų, ar ruošė namų darbus ir pan. Mokinį būtina skatinti domėtis, dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose, stengtis pažinti pasaulį ir save.

Mokytis turi būti smagu ir įdomu

Šiandien skaičiai karaliauja daugelyje mokyklų. Vaikai bet kokiais būdais siekia nudžiuginti tėvus puikiais pažymiais, tėvai nori, kad jų atžalos būtų įvertintos dešimtukais. Todėl mokiniai sutelkia dėmesį ne į mokymosi turinį, bet į balus. Dažniausiai tokie vaikai jau kitą dieną neatsimena to, ką iškalė vakar. Jei vaikui buvo neįdomu, jis tiesiog susidėjo į galvą raides, žodžius ir skaičius, bet ne tekstą ir turinį.

*Tėvų ir mokytojų pareiga – padėti mokiniui suprasti, kad mokytis reikia ne dėl gero pažymio, bet dėl žinių. Išaiškinti, kodėl būtina mokėti skaičiuoti, taisyklingai rašyti ir gebėti kalbėti, kita kalba. Mokymosi procesas turėtų būti įdomus ir džiaugsmingas, o patirtos nesėkmės priimamos natūraliai. **Pažymiai turėtų motyvuoti vaiką gerai mokytis ir daugiau pasistengti, skatinti konkuruoti su bendraamžiais.***

Skatinti ar versti?

Tik tėvai gali įkvėpti atžalas tobulėti, mokytis ir išreikšti save. Laimėjimai mokykloje kai kuriose šeimose priimami itin džiugiai. Tai nėra blogai. Būtina skatinti atžalas nuolat tobulėti, semtis žinių, intensyviai mokytis, nes ateityje jie turės įsilieti į darbo rinką, susikurti gyvenimą, uždirbti pinigų, išlaikyti šeimą. Vis dėlto būtina išlaikyti pusiausvyrą tarp paskatinimo ir spaudimo.

Kartais tėvai nepastebi, kad, skatindami atžalą siekti geresnių rezultatų, ima kaltinti ją: „Tu per mažai stengiesi, esi nepakankamai stropus, tiek mokeisi, o gavai tik aštuonetą ir pan.“ Suaugusieji dažniausiai nesupranta, kad tokie pasakymai labai liūdina ir skaudina jų atžalą. Įsivaizduokite situaciją: vaikas džiaugsmingai praneša, kad už sunkų matematikos kontrolinį darbą gavo devynis, o tėvai tik suburba: „Kodėl ne dešimt?“ Tokie tėvai privalo suvokti, kad skaičius – dar ne viskas. „Kartais pamirštame, jog ugdome ne robotus, o vaikus“, – rašo Linda ir Alvinas Silbertai knygoje „Kodėl geri vaikai gauna blogus pažymius?“ Šiais laikais mokomųjų programų pokyčiai, didėjantis krūvis kai kuriems vaikams tampa neįveikiama problema. O kur dar įvairiausi būreliai, treniruotės ir krūvos namų darbų. Emocinei ir socialinei raidai būtinas laisvalaikis, kad vaikai galėtų nusiraminti, atsipalaiduoti, apmąstyti praėjusią dieną. Mokyklinis lavinimas ir geri pažymiai labai svarbu, bet tai neturėtų sugriauti vaikystės.

Kai vaikas per stipriai spaudžiamas

Kaip suprasti, ar iš vaiko per daug reikalaujate? Tik aklas gali to nepamatyti. Jeigu vaikas mokosi puikiai, bet tėvai nuolat iš jo reikalauja tobulumo, gavęs prastesnę pažymį ar susidūręs su menka problema, jis ima verkti ir sielotis. Būna ir tokių vaikų, kurie, nusivylę savimi, pasiduoda: „Neišmoksiu, tad kam stengtis“, „Nesiruošiu kontroliniam darbui, nes vis tiek gausiu blogą pažymį“, „Neruošiu namų darbų, nes tėvai vis tiek nepagirs“ ir pan. Jie mano, kad geriau nieko nedaryti ir būti nevykėliu, nei stengtis ir vis tiek nesulaukti pripažinimo.

Gana dažnai dėl pažymių mokiniai pasiryžę net nusikalsti: slapta taiso ar trina blogus pažymius dienynuose ar pažymių knygelėse. Jie žino, kad negerai nusirašyti nuo draugo ar naudotis paruoštuke per kontrolinį, tačiau tėvams suteiktas džiaugsmas nuslopina bet kokią kaltės jausmą. Meluoja vaikai ir tada, kai bijo būti nubausti. Bausmė nėra vien fizinis smurtas ar ko nors uždraudimas, atėmimas. Kai kuriems vaikams didžiausia kančia yra perrašyti kontrolinį darbą. Taigi mokinukas nusprendžia surizikuoti ir pameluoti ar net rimčiau nusikalsti.

Kaip turėtų elgtis tėvai?

Tėvai turėtų paprasčiau reaguoti į vaikų gaunamus pažymius. Ypač svarbu išmokti pasitikėti vienas kitu. Paašškinkite atžalai, kad su jumis gali pasidalyti ne tik džiaugsmas, bet ir problemomis. Vaikas turi žinoti, kad, pranešęs apie blogą pažymį, nebus nubaustas ar apšauktas. Labai svarbu, kad iš mokyklos sugrįžusio vaiko paklaustumėte, ką įdomaus jis šiandien sužinojo, kaip sekėsi pristatymas, kuriam vakar ruošėsi, ir pan. Jokiu būdu nesiteiraukite, kokį pažymį gavo ir ar buvo geriausias klasėje. Ne mažiau svarbu palaikyti vaiką net tuomet, kai jis susikrimtęs praneša, kad gavo dvejetą. Geriausias sprendimas – ramiai išsiaiškinti, kodėl taip atsitiko, padėti išmokti nesuprastą pamoką ar pasiruošti kitam kontroliniam darbui.

L. ir A. Silbertai rašo, kad mokslas neturi būti pagrindinis vaiko gyvenimo tikslas. Anot jų, tėvų užduotis padėti atžalai sėkmingai baigti mokyklą. **Dar svarbiau – išugdyti emociškai, socialiai ir intelektualiai stiprią asmenybę, nebijančią eiti pasirinktu keliu.**